

OPERAČNÍ A BOJOVÉ POUŽITÍ VOJSKA PVO

Ve vojenství není v současné době oblast, kde by nebyl viditelný vliv vědeckotechnické revoluce. Vojenská technika tvoří součást materiálně technické základny v ozbrojeném zápasu. Její množství a kvalita jsou jedním z určujících faktorů úrovně bojové síly ozbrojených sil a jejich způsobilosti plnit úkoly bojové činnosti.

Mezi prostředky a způsoby vedení ozbrojeného zápasu existují vzájemné dialektické vztahy. Změna prostředků ozbrojeného zápasu vyvolává změnu způsobů jejich využití i principů a zásad ozbrojeného zápasu, změny v součinnostních vztazích mezi jednotlivými druhy vojsk i uvnitř jednotlivých druhů vojsk až po změny vztahů mezi jednotlivci při obsluze nového prostředku boje.

Zásadní změny v charakteru výzbroje i vojska PVO přináší s sebou řadu kvalitativních změn v charakteru bojové činnosti a způsobu použití jednotek a útvarů vojska PVO při obraně pozemního vojska před napadením vzdušného nepřítele. Abychom tyto změny a nové prvky operačního a bojového použití vojska PVO mohli postihnout, musíme možnosti nové techniky vojska PVO stručně charakterizovat.

Protiletadlové raketové komplety umožňují postřelovat vzdušné cíle o rychlosti až 2,5 M, jejich výškový a dálkový dosah několikanásobně vzrostl. Skutečnost, že střely jsou řízené, podstatně zvyšuje efektivnost celého systému PVO při jedné střelbě. Zvýšené dálkové dosahy současně umožňují rozmísťovat prostředky PVO ve větších vzdálenostech od dotyku vojsk a při dodržování zásad maskování zvyšují odolnost PVO při současném zvýšení účinnosti palebné obrany vojsk.

Vzrostly i informační možnosti. Vedle dosavadního vybavení vševojskových svazků prostředky radiolokačního průzkumu vede každý protiletadlový útvar a zpravidla i jednotka průzkum vzdušného nepřítele vlastními prostředky. Takto můžeme vytvořit podstatně kvalitnější radiolokační pole. Kromě toho použití průzkumných radiolokátorů různých typů, pracujících na různých frekvenčních rozsazích a různých principech, zvyšuje odolnost informačního systému proti radiolokačnímu rušení.

Konstrukční řešení podvozkových částí jednotlivých kompletů, ale hlavně pak řešení nástavb (anténních systémů, odpalovacích ramp) umožnilo podstatně

zkrátit doby přípravy bojových prostředků k činnosti, stejně jako svinutí zařízení pro přesun do nového bojového postavení. Tím se protivzdušná obrana podstatně lépe vyrovnala s požadavky na nepřetržitou PVO při soudobých tempích vševojskového boje a rozšířily se její možnosti v dynamice boje.

Významnou kvalitativní změnou je i stupeň automatizace různých procesů od prověrek jednotlivých zařízení počínaje a řízením palby konče. Značný stupeň automatizace zbraňových kompletů a procesů řízení palby přispívá k efektivnímu využívání možností bojové techniky. Tím se posilují tendence centralizovaného řízení palby a předávání informací. Zavedení orientačních a uvědomo- s topografickou přípravou palby.

vacích přístrojů spolu s dalšími systémy prakticky vyloučilo problémy spojené

Ze stručné charakteristiky kvalitativních změn výzbroje vojska PVO vyplývá, že se významně zvýšily možnosti protivzdušné obrany pozemního vojska, neboť dovolují působit prakticky téměř proti všem prostředkům vzdušného napadení. Výjimku tvoří pouze raketové prostředky napadení a z hlediska možnosti včasného zjištění řízené střely s plochou dráhou letu. Bojová technika vojska PVO svými parametry umožňuje palebné ničení i řízených střel s plochou dráhou letu. Obtížné je však jejich včasné zjištění a sledování, protože radiolokace cílů, jejichž efektivní odrazová plocha je menší než $0,2 \text{ m}^2$, je nesnadným a náročným technickým problémem.

Ze zhodnocení konkrétních parametrů prostředků PVO vyplývá, že i když převážná část těchto prostředků je vzhledem ke svému palebnému dosahu schopna bránit současně několik objektů, můžeme je rozdělit do dvou základních skupin.

Do **první skupiny** můžeme zařadit prostředky PVO typu 30mm PLdvK, 57mm PLK, STRELA-2M a STRELA-1M, které považujeme za prostředky přímé obrany jednotlivých objektů. Proto jejich použití je účelné vázat na tyto objekty, a to zpravidla ve všech druzích boje, za přesunu i při rozmístění mimo boj. Takovými objekty PVO jsou motostřelecké (tankové) prapory, dělostřelecké oddíly, místa velení na taktických stupních, jednotlivé přechody přes vodní toky. Za základní jednotku PVO k přímé obraně uvedených objektů můžeme považovat 30mm PLdvK, četu bojových vozidel STRELA-1M, četu o třech družstvech STRELA-2M, popř. baterii 57mm PLK.

Vzhledem k relativně malému palebnému dosahu a tempu postupu bráněných vojsk je potřebné, aby jednotky uvedeného typu se často přemísťovaly z důvodu nepřetržitosti PVO malých bráněných objektů a potřeby ničit především nízko letící cíle a bitevní vrtulníky. Proto je nutné na tyto prostředky klást požadavky vysoké manévrovosti, způsobilosti vést střelbu z chodu a palebné autonomie. Ne všechny tyto prostředky požadavky splňují. Zvláště jde o palebnou autonomnost a schopnost rozpoznávat vlastní letouny od nepřátelských. Tyto problémy je nutné promítnout do opatření k zajištění bezpečnosti vlastního letectva. Další vývoj prostředků PVO určených k přímé obraně malorozměrných cílů musí směřovat k odstranění těchto problémů, protože jejich decentralizované působení proti nízko letícím cílům je a patrně i v budoucnu zůstane nevyhnutelné. Z těchto důvodů je také nezbytné, aby uvedené prostředky PVO se rozmísťovaly poblíž bráněných objektů a přemísťovaly spolu s nimi, neboť zpravidla k těmto objektům nelze vázat jiné objekty, které si vyžadují PVO a svým charakterem plní rozdílné úkoly v průběhu boje co do prostoru a času.

Do **druhé skupiny** prostředků PVO můžeme zařadit protiletadlové raketové útvary blízkého, malého a středního dosahu.

Protiletadlový raketový útvar blízkého dosahu může současně bránit několik objektů taktického významu (oddíl vojenských raket, nejdůležitější vševojskové pluky, místa velení) nebo důležitý objekt armádního anebo frontového významu (místa velení, týlové základny, přechody přes vodní toky apod.). Vzhledem k možnosti vést střelbu z krátké zastávky, je pluk účinným prostředkem PVO pochodových proudů bráněných objektů. Po zaujetí bojové sestavy může palebně přehrazovat náletový směr v šířce asi 20 km.

Protiletadlový raketový útvar malého dosahu může účinně bránit objekty operačního významu, jako je vševojskový svazek, raketový svazek, důležitá týlová základna. Po zaujetí bojové sestavy může přehrazovat náletový směr v šířce 30 až 60 km. Je méně vhodný pro obranu pochodových proudů.

Protiletadlové raketové svazky blízkého a malého dosahu vzhledem k palebnému dosahu a účinnosti střelby na cíle v přízemních a malých výškách jsou tak rozhodujícími prvky pro organizaci souvislého pásmového nebo prostorového malovýškového systému PVO, spolehlivě pokrývajícího výšky až do 10 000 m.

Protiletadlový raketový svazek (útvary) středního dosahu je pro svůj prostorový rozsah typickým prostředkem pásmové nebo prostorové PVO. Je jediným pozemním prostředkem vojska PVO pozemního vojska k ničení cílů ve stratosférických výškách. V bojové sestavě může přehrazovat náletový směr v šířce 80 a 100 km. Útvary tohoto typu můžeme považovat za rozhodující prvky pro organizaci souvislého pásmového nebo prostorového velkovýškového systému PVO, účinného až do výšky přes 20 000 m.

Takto centrálně organizovaný malovýškový a velkovýškový systém PVO se vhodně překrývají ve středních a velkých výškách, což umožňuje pružně reagovat jednotlivými typy prostředků PVO na dynamicky se vyvíjející vzdušnou situaci. Ničení vzdušných cílů pak uzavírají prostředky objektové PVO decentralizovaným působením.

Ze stručného rozboru možností a úlohy jednotlivých typů pozemních prostředků vojska PVO můžeme vyvodit:

- zavedení kvalitativně nových prostředků PVO, jejichž palebná účinnost a dosah se ve srovnání s klasickými prostředky několikanásobně zvýšily, si vynutil i nový přístup k jejich použití, dřívější objektová PVO se mění na prostorově objektovou a tato tendence se bude dále prosazovat a rozšiřovat,

- možnosti soudobého letectva nepřítele překonávat PVO v celém rozsahu výšek si objektivně vynucují za základ polebního systému považovat smíšené uskupení různých typů pozemních prostředků PVO s preferencí malovýškového systému (typů malovýškového systému),

- smíšená uskupení jako důsledek objektivního vývoje a tvořící se organizační struktury kladou zvýšené nároky na organizaci velení a jeho automatizaci, vynucují si přehodnotit i některé problémy průzkumu vzdušného nepřítele a raketového technického zabezpečení.

- hromadné použití řízených střel s plochou dráhou letu v rámci hromadných a soustředěných úderů a také růst možností bitevních vrtulníků si bude vynucovat posilování PVO novými prostředky průzkumu a tzv. plně autonomními vícekanalovými komplety s velkou přesností navedení a odolností proti kombinovanému rušení,

- nebezpečí použití neutronových zbraní, jejichž důsledkem by byly změny vlastností elektronických obvodů, nás nutí hledat nové způsoby i prostředky ochrany elektroniky a komplexně rozpracovat problémy odolnosti systému PVO v těchto změněných podmínkách,

— konstrukce řízených jaderných pum, odpalovaných z výšek kolem 60 m a dále až 30 km, bude posilovat tendence mít ve výzbroji letouny, nesoucí protiletadlové řízené střely s dosahem až 50 km (vzdušná palební stanoviště PLRS).

Ještě několik slov k organizaci **pásmového systému PVO** v rámci frontové operace.

K dosažení potřebného poměru sil proti předpokládané síle hromadných úderů vzdušného nepřítele bude účelné vytvářet tři pásma PVO, první — silnější, na čáře prvosledových divizí, druhé — slabší, na čáře druhosledových divizí a třetí pásmo řešit s využitím uskupení vojsk PVOS a stíhacího letectva, popř. prostředků PVO spojeneckých armád.

První pásmo PVO můžeme na počátku operace organizovat jako souvislé pásmo PVO v celé šířce pásma frontu. Jeho základ tvoří prostředky PVO prvosledových divizí, jejichž uskupení je na směrech hlavních úderů armád zesíleno armádními protiletadlovými raketovými prostředky.

Druhé pásmo PVO můžeme organizovat jako nesouvislé pásmo v celé šířce, přičemž souvislosti můžeme dosáhnout především v prostorech rozmístění druhosledových divizí vhodným uskupením jejich protiletadlových raketových útvarů. Případné mezery mezi palbným systémem pozemních prostředků PVO v tomto pásmu můžeme přehradit stíhacím letectvem.

V průběhu operace bude docházet ke změně uskupení pozemních vojsk. Do prvního sledu budou postupně zasazovány druhosledové svazky, prvosledové armády budou přebírat další svazky od frontu, zasazené budou druhosledové armády, armády prvního sledu mohou přejít do zálohy nebo vytvářet druhý sled. Tyto změny v uskupení pozemních vojsk si vynutí i postupné změny v uskupení prostředků PVO.

Vzhledem k tomu, že šířka pásma frontu bude zpravidla větší než na začátku operace, fronta nebude lineární a někde i souvislá, bude značně obtížné a mnohdy i nemožné organizovat pásmovou PVO. Základní principy tvorby smíšených uskupení zejména na směrech hlavních úderů armád a frontu zůstanou zachovány, budou však omezeny na důležité etapy operace, jako je překonávání širokých vodních překážek na nejdůležitějších směrech činnosti, prolamování pásme obrany nepřítele v hloubce, zasazování druhosledových armád (sborů, OMS), odrážení silných protiúderů nepřítele apod.

Vzhledem k uvedenému můžeme vyvodit závěr, že základem pro organizaci PVO v průběhu operace bude jedno pásmo PVO nelineárního charakteru, na různých směrech nestejně kvalitní a v některých směrech v důsledku ztrát prostředků PVO i nesouvislé.

Druhé pásmo, alespoň v prostoru rozmístění druhosledového svazku, bude možné organizovat především spojeneckými silami PVO tohoto svazku, popř. silami PVOS.

V průběhu operace tedy již nepůjde ani tak o pásmový systém PVO, jako spíše o prostorově objektový systém. Rozumíme tím soustředění sil a prostředků PVO svazků, armád a frontu k obraně těch vojsk a objektů, které v dané etapě a prostoru plní rozhodující operační úkoly a tedy jsou i rozhodující pro udržení operační iniciativy.

Z těchto důvodů nemůžeme, vzhledem k originalitě vzniku situací, stanovit nějaká jednoznačná pravidla. Na každou vzniklou situaci bude potřeba odpovědět konkrétním vševojskovým rozhodnutím a z něho vyplývajícím rozhodnutím náčelníka vojska PVO pro použití sil a prostředků PVO.